

POZIOM WIEDZY MĘŻCZYŹN NA TEMAT RAKA JĄDRA

Level of the knowledge of men
about the testicular cancer

EDYTA KĘDRA^{1A,D,E,F}

AGNIESZKA PYŚK^{2A,B,C,D}

1 Instytut Pielęgniarstwa Państwowej Medycznej
Wyższej Szkoły Zawodowej w Opolu

2 Samodzielny Publiczny Szpital dla Nerwowo
i Psychicznie Chorych w Międzyrzeczu

A – przygotowanie projektu badania | study design, B – zbieranie danych | data collection, C – analiza statystyczna | statistical analysis, D – interpretacja danych | data interpretation, E – przygotowanie maszynopisu | manuscript preparation, F – opracowanie piśmiennictwa | literature search, G – pozyskanie funduszy | funds collection

STRESZCZENIE

Wstęp: Wśród nowotworów męskiego układu moczowo-płciowego rak jądra występuje w ok. 2% przypadków nowotworów u mężczyzn i jest jednym z „najmłodszych” guzów. Niewiedzę na jego temat potwierdzają badania statystyczne.

Cel pracy: Określenie poziomu wiedzy wybranej grupy mężczyzn na temat nowotworów złośliwych jądra.

Materiał i metody: Badania przeprowadzono wśród mężczyzn pochodzących z trzech różnych środowisk. Wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety.

Słowa kluczowe: rak jądra, wiedza na temat raka jądra, objawy

Wyniki: 76% respondentów potwierdziło możliwość wystąpienia u nich schorzenia, jakim jest rak jądra. 70% ankietowanych nisko oceniło stan swojej wiedzy. Ponadto badani mieli problem z prawidłowym wskazaniem objawów zwiastujących chorobę.

Wnioski: Poziom faktycznej wiedzy na temat raka jądra nie jest imponujący. Mężczyźni mają problem z prawidłowym wskazaniem objawów sugerujących rozwijającego się raka jądra.

SUMMARY

Background: The testicular cancer is appearing among cancers of the male urogenital system in about 2% of cases of cancers at men and is one from “youngest” of tubers. To his subject statistical surveys are confirming the ignorance.

Aim of the study: Determining the level of the knowledge of the chosen group of men about malignant tumours of the nucleus.

Material and methods: They conducted research amongst men coming from three various environments. An author’s questionnaire of the questionnaire form.

Key words: testicular cancer, knowledge about the testicular cancer, manifestations

Results: 76% of respondents confirmed the possibility of the diseases, which is testicular cancer. 70% of respondents low rated their knowledge. Moreover examined had a problem with correct showing manifestations heralding the testicular cancer.

Conclusions: The level of the actual knowledge about the testicular cancer isn’t imposing. Men have a problem with correct showing manifestations suggesting the unfolding testicular cancer.

Wstęp

W ostatnich trzech dekadach (1980–2010) obserwuje się wzrost liczby nowych zachorowań na raka jądra [1]. Jest to rzadka postać nowotworu (ok. 2% wszystkich nowotworów u mężczyzn), wywołująca silne emocje, gdyż schorzenie to dotyczy przede wszystkim młodych mężczyzn w 20.–35. roku życia [2,3], w wieku produkcyjnym, najczęściej aktywnych zawodowo i dynamicznie realizujących swoje plany życiowe. Osoby z rozpoznany schorzeniem obawiają się utraty męskości i niejednokrotnie, nie posiadając wiedzy na ten temat, tracą szansę na pełne wyleczenie [2,3]. W związku z tym ważna jest edukacja mężczyzn w celu zwiększenia ich świadomości na temat choroby. Pozwoli to na wcześnie wykrywanie niepokojących objawów, mogących sugerować rozwój tego nowotworu.

Cel pracy

Celem pracy było określenie poziomu wiedzy wybranej grupy mężczyzn na temat nowotworów złośliwych jądra.

Materiał i metody

Materiał badawczy został pozyskany na potrzeby przygotowania pracy dyplomowej magisterskiej [4]. Badania prowadzone były od czerwca do września 2013 roku, po uprzednim zwróceniu uwagi na potrzebę poruszenia tego tematu w omówionym niżej środowisku. W przeprowadzonym badaniu wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, opartą na technice ankietowej, z zastosowaniem autorskiego kwestionariusza ankiety. Do zestawienia wyników otrzymanych z przeprowadzonych badań wykorzystano arkusz kalkulacyjny MS Excel.

Badania przeprowadzono w województwie lubuskim, w gminie Międzyrzecz. Chęć udziału w badaniach wyraziło 170 mężczyzn z trzech różnych środowisk: uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, mężczyźni pracujący w jednostce Wojskowej Straży Pożarnej, w Nadleśnictwie gminy Międzyrzecz oraz przypadkowo wybrani mieszkańcy Międzyrzecza. Respondenci reprezentowali różne grupy wiekowe. Najliczniejszą stanowili mężczyźni w wieku 20–35 lat – 34% oraz mężczyźni powyżej 45. roku życia – 26%. Mniej liczne grupy tworzyli respondenci w wieku 36–40 lat (16%), poniżej 20. roku życia (12%) oraz w wieku 41–45 lat (12%). Spośród 160 zwróconych przez respondentów kwestionariuszy ankiet do analizy zakwalifikowano 150. Odrzucono 10 z powodu ich niepełnego (brak odpowiedzi na wszystkie pytania) lub nieprawidłowego (udzielanie kilku odpowiedzi na pytania, które nie dawały takiej możliwości) wypełnienia.

Wyniki

Na pytanie dotyczące możliwości wystąpienia raka jądra u ankietowanych 76% (114) mężczyzn odpowiedziało twierdząco, a 24% (36) badanych stwierdziło, że nie zastanawiali się nad tym albo że nie ma takiej możliwości – odpowiednio 18% (27) i 6% (9).

Następnie ankietowani poproszeni zostali o dokonanie samooceny swojej wiedzy na temat raka jądra w skali numerycznej od 1 do 5 (gdzie „1” oznaczało brak wiedzy, a „5” bardzo dużą wiedzę). Ankietowani mężczyźni nisko ocenili stan swojej wiedzy, na co wskazuje najczęściej wybierana przez nich ocena „2” – 38% (57) badanych, oraz „1” (czyli całkowity brak wiedzy) – tę odpowiedź wybrało 32% (48) ankietowanych. 16% (24) respondentów zaznaczyło „3”, 10% (15) wystawiło sobie ocenę „4”, a jedynie 4% (6) oceniło swoją wiedzę najwyżej, tj. na „5”.

W kolejnym pytaniu ankietowani mieli wskazać grupę wiekową, której w ich opinii najczęściej dotyczy problem raka jądra. Rozkład odpowiedzi udzielonych na to pytanie, również w odniesieniu do poszczególnych grup wiekowych ankietowanych mężczyzn, przedstawia tabela 1.

Odpowiedzi uzyskane na kolejne pytanie kwestionariusza ankiety, dotyczące wskazania przez respondentów tych objawów, które mogą sugerować nowotwór jądra, zebrano w tabeli 2. Kolumny T, N, NW oznaczają odpowiednio odpowiedzi „tak”, „nie”, „nie wiem”. Za poprawne odpowiedzi należy uznać: „niebolesne powiększenie jądra” oraz „uczucie ciężaru w mosznie”. Niepokojącym faktem jest to, że trzy inne odpowiedzi, tj.: „guz wyczuwalny w obrębie moszny jądra”, „narastające powiększenie moszny” oraz „często towarzyszy ból jądra”, świadczące o zaawansowanym już nowotworze złośliwym jądra, uzyskały dużo większy odsetek wskazań. Dla lepszego i dokładniejszego przeanalizowania otrzymanych na to pytanie odpowiedzi podzielono je według wieku badanych, przyjmując, że wybór danego objawu w każdej grupie wiekowej traktowany był jako 100%.

W kolejnym pytaniu kwestionariusza ankietowani zostali poproszeni o wskazanie czynników sprzyjających zachorowaniu na raka jądra, poprzez wybranie jednej z trzech możliwych odpowiedzi dla danego czynnika: „tak” (T), „nie” (N) lub „nie wiem” (NW). Poprawne odpowiedzi to: „przypadki raka jądra w rodzinie”, „wnętrostwo”, „częste urazy w okolicach krocza”. Uzyskane odpowiedzi zestawiono również według wieku ankietowanych, przyjmując założenie, że w każdej grupie wiekowej odsetek wskazań na dany czynnik chorobowy wynosi 100%. Uzyskane odpowiedzi zaprezentowano w tabeli 3.

Na kolejne pytanie, dotyczące określenia, czy rak jądra jest nowotworem złośliwym, czy też nie, najczęściej udzielaną odpowiedzią (48% (72)) było „nie wiem”. 46% (69) respondentów prawidłowo wskazało, że nowotwór ten jest złośliwy, a 6% (9) badanych odpowiedziało, że tak nie jest. Zdecydowana większość ankietowanych mężczyzn (76% (114)) na pytanie: „czy powiększone jądro może być niepokojącym objawem sugerującym raka jądra?”, odpowiedziało „tak”. Pozostali badani w 18% (27) odpowiedzieli, że nie zastanawiali się nad tym, natomiast 6% (9) wskazało odpowiedź „nie”. Z kolei na pytanie: „czy niezstąpienie jądra w dzieciństwie może być przyczyną zachorowania na raka jądra?”, poprawnej odpowiedzi „tak” udzieliło 32% (48) ankietowanych, odpowiedzi „nie wiem” aż 42% (63), natomiast „nie” 26% (39) badanych. Ponadto 60% (90) respondentów na pytanie: „czy stany chorobowe jąder w rodzinie mogą być przyczyną zachorowania na raka jądra?”

Tabela 1. Zagrożenie rakiem jądra w zależności od wieku w opinii badanych mężczyzn [4]

Przedział wiekowy	Wiek badanych (w latach)										Ogółem	
	poniżej 20		20–35		36–40		41–45		powyżej 45			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
20–35 lat	7	4,7	19	12,70	7	4,67	2	1,3	1	0,66	36	24
36–45 lat	3	2,0	16	10,70	0	0,00	2	1,3	6	4,00	27	18
46–55 lat	2	1,3	8	5,33	9	6,00	5	3,3	12	8,00	36	24
Powyżej 56 lat	2	1,3	2	1,33	4	2,67	4	2,7	9	6,00	21	14
Nie wiem	4	2,7	6	4,00	4	2,67	5	3,3	11	7,33	30	20

Tabela 2. Objawy sugerujące nowotwór jądra w opinii badanych mężczyzn [4]

Objawy	T		N		NW	
	n	%	n	%	n	%
Krwawienie z cewki moczowej	60	40	24	16	66	44
Bóle podbrzusza	57	38	39	26	54	36
Niebolesne powiększenie jądra	84	56	24	16	42	28
Bolesność przy stosunkach płciowych	45	30	48	32	57	38
Guz wyczuwalny w obrębie moszny	117	78	3	2	30	20
Uczucie ciężaru w mosźnie	69	46	12	8	69	46
Narastające powiększenie moszny	99	66	6	4	45	30
Często towarzyszy ból jądra	99	66	9	6	42	28
Często nie towarzyszy ból jądra	24	16	45	30	81	54

Tabela 3. Czynniki sprzyjające zachorowaniu na raka jądra w opinii badanych mężczyzn [4]

Przyczyna	T		N		NW	
	n	%	n	%	n	%
Wnętrostwo	48	32	12	8	90	60
Przypadki raka jądra w rodzinie	99	66	21	14	30	20
Duża aktywność seksualna	12	8	96	64	42	28
Używanie podgrzewanych foteli w samochodach	36	24	57	38	57	38
Obojnactwo	9	6	33	22	108	72
Dieta bogata w tłuszcze	27	18	45	30	78	52
Palenie papierosów	87	58	21	14	42	28
Częste urazy okolic krocza	87	58	15	10	48	32
Masturbacja	12	8	87	58	51	34

odpowiedziało twierdząco, ale należy zaakcentować, że 32% (48) badanych mężczyzn wybrało odpowiedź „nie wiem”, a 8% (12) „nie”.

Na pytanie o pierwszy i często jedyny objaw raka jądra najczęściej mężczyzn odpowiedziało „nie wiem” – 48% (72). Z grupy wymienionych w pytaniu objawów zdecydowanie najczęściej osób wskazało „niebolesne powiększenie jądra z towarzyszącym uczuciem ciężkości w obrębie moszny” (czyli odpowiedź prawidłową) – 38% (57). Pozostałe odpowiedzi uzyskały niewielki odsetek wskazań: „ostry ból w podbrzuszu ze stałe powtarzającymi się stanami gorączkowymi i infekcjami” – 8% (12) badanych, „obkurczenie jądra z towa-

rzyszącą wydzieliną z dróg moczowo-płciowych” – 2% (3) badanych, „zasienienie jądra z towarzyszącą maceracją skóry jądra” – 2% (3) badanych, „żaden z wyżej wymienionych objawów” – 2% (3) badanych.

Dyskusja

Analizując materiały źródłowe z zakresu prowadzonych badań poziomu wiedzy mężczyzn na temat raka jądra, wyraźnie daje się zauważyć, że nie jest to problematyka poddawana częstym badaniom. Niemniej jednak, odnosząc się do dostępnych danych [5–7], wyraźnie daje się zauważyć deficyt wiedzy w omawia-

nym zakresie wśród mężczyzn i to nie tylko w Polsce, ale i na całym świecie.

W ujęciu globalnym problem świadomości w zakresie problemu raka jądra staje się coraz bardziej widoczny, o czym świadczą badania poświęcone temu tematu przeprowadzone w 20 krajach Europy [5]. Wnioski z poszczególnych sondaży były do siebie zbliżone, a mianowicie wskazywały znikomą wiedzę na temat raka jądra u respondentów, którzy sami określali ją na poziomie niskim [5]. Również na kontynencie afrykańskim były przeprowadzone badania dotyczące określenia poziomu wiedzy mężczyzn na ten temat. I również tutaj uzyskane wyniki wskazały na jej znaczny deficyt [6]. Nie inaczej prezentowały się wnioski zawarte w podsumowaniu badań sondażowych, przeprowadzonych w Ameryce Północnej, które wykazały, że wiedza tamtejszych młodych mężczyzn na temat raka jądra również była ograniczona [5,7]. Obserwowane tendencje światowe w zakresie wiedzy mężczyzn na temat raka jądra potwierdzają również prezentowane w niniejszym opracowaniu wyniki badań, z których można dodatkowo wywnioskować, że wiedza badanej grupy mężczyzn jest co prawda niska, ale kształtuje się powyżej ich własnej oceny.

Z badań prowadzonych na terenie Europy wynika, że większość ankietowanych nie słyszała o takim schorzeniu jak rak jądra, który niejednokrotnie mylony był z rakiem prostaty [5]. Natomiast w prezentowanych badaniach okazało się, że na pytanie dotyczące możliwości wystąpienia raka jądra, niemal 3/4 badanych mężczyzn potwierdziło taką możliwość, z kolei około 1/4 respondentów stwierdziła, że albo nie zastanawiała się nad tym, albo że nie ma takiej możliwości.

Piśmiennictwo

1. Krajowy Rejestr Nowotworów [online] [cyt. 22.05.2013]. Dostępny na URL: <http://onkologia.org.pl/nawotwory-zlosliwe-jadra-c62/>.
2. Pietras J. Rak jądra i prącia. *Mag Pielęg Potoż* 2012; (5): 12–14.
3. Deptała A. *Onkologia w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL; 2006.
4. Pyśk A. Poziom wiedzy i ocena świadomości mężczyzn na temat raka jądra. Praca magisterska (niepublikowana) pod kierownictwem doc. dr n. med. Edyty Kędry. Legnica: Wyższa Szkoła Medyczna w Legnicy; 2014.
5. Wardle J, Steptoe A, Burckhardt R, Voge C, Vila J, Zarczynski Z. Testicular self-examination. Attitudes and practices among young men in Europe. *Prevent Medicine* 1994; (23): 206–210.
6. Ugbama HAA, Aburoma HLS. Public awareness of testicular cancer and testicular self-examination in academic. *Clin Sci* 2011; (66)7. Sao Paulo [online] [cyt. 22.05.2013]. Dostępny na URL: http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1807-59322011000700001&script=sci_arttext.
7. Barling NR, Lehman M. Young men's awareness, attitudes and practice of testicular self-examination: a health action process approach [online] [cyt. 22.05.2013]. Dostępny na URL: http://works.bepress.com/norman_barling/3/.
8. Efekty kampanii M45+: rośnie świadomość nowotworów układu moczowo-płciowego w Polsce [online] [cyt. 22.05.2013]. Dostępny na URL: www.wprost.pl/ar/399310/Efekty-kampanii-M45-rosnie-swiadomosc-nowotworow-ukladu-moczowo-plciowego-w-Polsce/.

Adres do korespondencji:

Edyta Kędra
ul. Sikorskiego 14/19
67-200 Głogów
Tel. (+48) 603 194 182
E-mail: edyta.kedra@wp.pl

Praca wpłynęła do redakcji: 02.01.2015
Po recenzji: 16.01.2015
Zaakceptowana do druku: 02.02.2015

Daje się jednak zauważyć niewielką poprawę świadomości w omawianym zakresie, która została potwierdzona badaniami przeprowadzonymi w marcu 2012 roku i powtórzonymi rok później, dotyczącymi określenia poziomu wiedzy wśród Polaków na temat raka układu moczowo-płciowego [8]. Badania te wykazały zmiany, jakie zaszły w ich świadomości – porównując otrzymane wyniki badań, dało się zaobserwować wzrost wiedzy wśród młodych ludzi na temat raka układu moczowo-płciowego, która zwiększyła się w ciągu roku o 44% [8]. Jest to efekt prowadzonej przez Ministerstwo Zdrowia kampanii społecznej „Bądź mężczyzną. Chroń zdrowie!”.

Wnioski

Na podstawie otrzymanych wyników badań można wyciągnąć następujące wnioski:

- poziom faktycznej wiedzy badanej grupy mężczyzn na temat raka jądra kształtuje się powyżej ich własnej oceny;
- badani mężczyźni mają problem z prawidłowym wskazaniem objawów raka jądra, uznając za niepokojące symptomy niebędące objawami raka;
- w badanej grupie istnieje związek pomiędzy wiedzą na temat raka jądra a dokonaną samooceną poziomu tej wiedzy;
- wymagane jest wdrożenie zarówno odpowiednich działań pozwalających podnieść poziom ogólnej wiedzy w społeczeństwie na temat raka jądra, jak i częstsza ocena efektywności tych działań.